

EUROPSKA "NOVA DESNICA" – PREKRETNICA NA POLITIČKOJ SCENI?

Domagoj Tomas

U radu se daje kratak pregled povijesnih okolnosti nastanka političke filozofije europske "nove desnice", njezinih ishodišta i utemeljenja te razvoja kroz vrijeme. Definira se njezin autoreferencijalni odnos spram naziva "nove desnice" te ju se kao takvu pozicionira u političkom spektru, kroz otklon u odnosu na stare tipove desnice te američku "novu desnicu". Također, objašnjavaju se njezine temeljne ideje te ističu vodeći nositelji tih ideja, kao i institucije i časopisi koji su proizašli na temeljima "nove desnice". Poseban se naglasak stavlja na ideje koje bi predstavljale potencijalnu prekretnicu u načinu političkog djelovanja te idejnom obrascu kojem pripada. Konačno, daje se gledište i zaključno razmatranje o pogledima "nove desnice" i njezinoj budućnosti.

Prošlo je nešto više od 40 godina od pojave političke filozofije europske *nove desnice* na političkoj sceni, no kritička recepcija spomenute političke matrice u široj hrvatskoj javnosti ostala je poprilično štura. Izuzev djela Anđelka Milardovića (*Nova desnica*), napisanog prije demokratskih promjena u Hrvatskoj, a objavljenog u njihov osvit 1990., te relativno svježeg djela Tomislava Sunića (*Europska nova desnica – korijeni, ideje, mislioci*), autora koji i sam često nastupa s idejno-svjetonazorskih pozicija *nove desnice*, objavljenog 2009., ne postoji suvremena, temeljita i nepristrana samostalna studija, odnosno stručna povijesnoznanstvena analiza nastanka, razvoja i utjecaja te političke platforme na cjelokupnu europsku političku scenu u drugoj polovici 20. st. Također, valja spomenuti i nekolicinu novinsko-publicističkih osvrtava Tomislava Sunića, Tomislava Jonjića, Emila Čića i Davora Dijanovića, koji su se pojavili u posljednjih nekoliko godina u *Političkom zatvoreniku*, *Fokusu*, *Hrvatskom listu* te na portalima *hakave.org* i *hrsvijet.net*, no oni se pretežno tiču samoga Alaina de Benoista, rodonačelnika ideja europske *nove desnice*, te njegova djela *Komunizam i nacizam – 25 ogleda o totalitarizmu u XX. stoljeću*, prevedena na hrvatski. Stoga će se ovim kratkim radom pokušati dodatno rasvijetliti nastanak i povijesni razvoj političkog obrasca europske *nove desnice* te dati eventualni poticaj za daljnja istraživanja i informiranja na tome planu, posebno među mlađim istraživačima.

Naslovnica knjige "Europska nova desnica" 2009: 49)

Utemeljenje i etiketa

Pojava političke filozofije europske *nove desnice* vezuje se uz nastanak *Istraživačke i studijske skupine za europske civilizacije* (*Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne – GRECE*) 1968. u Francuskoj. Ta je skupina nastala udruživanjem nekolicine manjih organizacija, uglavnom tada mlađih ljudi, naglašenog nacionalnog i državotvornog opredjeljenja, među kojima je bio i Alain de Benoist. Inače, 1968. u pravilu se vezuje uz masovne studentske prosvjede i štrajkove te artikulaciju zahtjeva za seksualnim slobodama, odnosno zenit tzv. *hippie* generacije, kada je riječ o društvenim događajima, dok se u domeni politike prvenstveno vezuje uz pojavu *novih ljevica*. Dakle, može se reći kako GRECE nastaje u vrijeme turbulentnih društvenih, kulturnih i političkih šezdesetosmaških događanja, kao intelektualna reakcija na tada aktualnu pojavu *novih ljevica*. Međutim, korijeni *novih ljevica* sežu u pedesete godine 20. st., kada se u zapadnoeuropskim zemljama počinju razvijati kao rezultat novog kritičkog razmišljanja o prijednom putu. (Teodori, 1979: 26) Inače, u samoj se kratki GRECE, koja je istovjetna francuskoj riječi *Grèce* (Grčka), a nije slučajno odabrana, ogleda jedan od segmenata političke filozofije europske *nove desnice*, a to je dugoročno zalaganje za obnovu pretkršćanskih europskih tradicija. (Sunić,

2009: 49) Etiketa *nove desnice*, kojom se uvriježeno terminološki označava politička filozofija Alaina de Benoista i njegovih sljedbenika, nastala je kao kovanica francuskih novinara 1979., 11 godina nakon pojave samih ideja koje označava. U tom su se trenutku političke ideje *nove desnice* našle u središtu medijske pozornosti u Francuskoj pa je postojala potreba njihova jedinstvena zajedničkog imenovanja. Međutim, nametnuta kovanica *nove desnice* (fr. *Nouvelle Droite*) u početku nije bila prihvaćena od strane nositelja tih političkih ideja, jer su smatrali kako "zbog svojih političkih konotacija taj pojam ne opisuje na pravedan način jednu školu mišljenja koja nikada nije željela biti politički čimbenik", kako Benoist tvrdi u svome intervjuu *The Occidental Quarterlyju* iz 2005. (*The Occidental Quarterly*, 2005: 8) Ipak, pojam je naposljetku postao općeprihvaćenim te dobio na težini pa se prema Benoistu "učinilo neizbježnim da bude prihvaćen,

iako s oprezom.“ (The Occidental Quarterly, 2005: 8 – 9) Stoga će se, u nedostatku boljeg termina, *nova desnica* i u ovome radu koristiti kako bi se označile ideje i škola mišljenja proizašla iz GRECE-a.

Inače, takva je kategorizacija proizašla iz tradicionalne podjele političkih svjetonazora i ideologija, koju nositelji ideja *nove desnice* u potpunosti odbacuju. Manjkavost takve podjele u današnjem kontekstu vide na nekim konkretnim primjerima, pa tako primjerice protivnike američkih vojnih intervencija ili zagovornike europskog ujedinjenja uočavaju i na lijevom i na desnom dijelu političkog spektra. Iz tog nam razloga, prema Benoistovim riječima, “ako danas znamo da je netko *ljevičar* ili *desničar*, to ne govori puno o tome kako ta osoba zaista razmišlja o stvarnim problemima današnjice, pa podjela na *ljevicu* i *desnicu* gubi stvarnu vrijednost ako želimo definirati sve složeniju političku scenu.“ (The Occidental Quarterly, 2005: 10) Također, *nova desnica* u svojoj se društvenoj kritici često poziva na *ljevičarske* autore (Proudhon, Marcuse, Chomsky, Rifkin).

Alain de Benoist

Misao i politička pozicija

Ipak, kako bismo što zornije mogli prikazati ideje *novodesničara*, potrebno je definirati što u idejnom smislu kao opreka predstavlja tzv. *stara desnica*. Ona se kao takva javlja u dvama osnovnim oblicima, kao konzervativna i kao ekstremistička desnica (nacistička/fašistička). Tradicionalni tip konzervativne desnice u svojoj osnovi predstavlja aktivno djelovanje protiv ideja Francuske revolucije, usmjereno k restauraciji apsolutizma. Taj je tip desnice primarno egzistirao između 1789. i 1848., no u nekim se pojavnim oblicima i na nekim područjima zadržao i kasnije. Proljeće naroda 1848. iznjedrilo je i na političkoj sceni oblikovalo novi tip desnice, građansku konzervativnu desnicu. Ona je u svojoj biti predstavljala opreku idejama socijalizma i društvenoj skupini proletarijata, a glavni joj je cilj bio očuvanje postojećeg poretka. Ta je faza u praksi trajala između 1848. i 1918., a mnogi autori drže kako u tom razdoblju nema neke bitne razlike između liberalizma i konzervativizma, budući da je dio građanstva tada svoju liberalnu poziciju preoblikovao u konzervativnu. Između dva svjetska rata, prvenstveno u Njemačkoj do pojave nacionalsocijalizma, kod dijela inteligencije oblikuju se ideje poznate pod zajedničkim nazivnikom *konzervativne revolucije*, čiji su nositelji Oswald Spengler, Carl Schmitt, Ernst Jünger i drugi, a u njima dobar dio svoga utemeljenja pronalazi i *nova desnica*. (Milardović, 1990: 16 – 17)

Drugi pojavni oblik *stare desnice* jest ekstremistički, koji se primarno ogleda u desnim totalitarizmima, nacizmu i fašizmu. Njihov je zajednički nazivnik ideja o stvaranju velike nacije, a time i države, utemeljene na uzorima iz prošlosti, što nužno vodi do osvajačkih ratova. Iznimno značajna uloga državne propagande koja zahvaća sve sfere društvenog djelovanja, kao sredstva za indoktrinaciju masa, također je usporediva. Ipak, najvažnija je razlika između dvaju totalitarizama izvorno nacistička rasna teorija, koja se u praksi provodila fizičkom eliminacijom rasno nepodobnih skupina, dok je u fašistički sustav djelomično unesena kasnije i nije se provodila u istoj mjeri.

Za razliku od navedenih dvaju osnovnih pojava oblika političke desnice te njihovih tipova, *nova desnica* nastoji se potpuno zasebno pozicionirati, uz jasnu distancu od bilo kakvog tipa ekstremističke desnice. Alain de Benoist definira ju kao mrežu saveza kulturnih udruženja u Francuskoj, Njemačkoj, Italiji, Velikoj Britaniji itd., pa ju možemo smatrati novim kulturnim pokretom koji nije izravno zaokupljen stvarnom političkom moći. *Novodesničari* prvenstveno teže kulturnoj moći, odnosno *osvajanju* kulturnih institucija, a Benoist drži četiri teme bitnima za razumijevanje političke filozofije europske *nove desnice*:

- tijesne odnose između političke i kulturne moći
- temu ukorijenjenu u ljudskoj okolini
- temu novog koncepta čovjeka
- ukidanje teze o kraju povijesti (Milardović, 1990: 22 – 23)

Prva se tema odnosi na prožimanje političke i kulturne moći, odnosno tezi da pored političke stoji i kulturna, odnosno metapolitička moć. Tu se Benoist oslanja na teoriju Antonija Gramscija, odnosno njegova razlikovanja *kulturnog* i *političkog*. *Političko* se u tom smislu odnosi na samu državu i njezine institucije, odnosno državni aparat, dok *kulturno* predstavlja sve ostale društvene entitete u najširem smislu, od znanstvenih i kulturnih institucija pa do medija i raznih civilnih udruženja. (Milardović, 1990: 23 – 24) Kulturna je moć u tako postavljenim odnosima preduvjet za dobivanje političke moći pa tako autori *nove desnice* ističu kako su svi prijašnji društveni preokreti, uključujući Francusku revoluciju pa čak i industrijsku revoluciju, sazreli jer je postojao znatan broj utjecajnih mislilaca koji su svjesno ili nenamjerno unijeli nove okvire razmišljanja. (Sunić, 2009: 70 – 73) Međutim, prema uvodnom dijelu *Manifesta za europsku obnovu*, sastavljenom od Alaina de Benoista i Charlesa Champetiera i prvi put objavljenom 2000., metapolitiku se ne poistovjećuje s vođenjem politike drugim sredstvima, već ju se

Alain de Benoist, *Komunizam i nacizam*

„Neki autori drže da je bio moguć drugi komunizam, koji ne bi imao nikakve veze s onim koji smo poznavali. Prema tome, mogli bismo isto tako tvrditi da je bio moguć i jedan drugi nacional-socijalizam, koji bi bio potpuno drugačiji od onog uspostavljenog za vrijeme Trećeg Reicha. Uvijek je moguće tumačiti sustav kao predstavnika jedne zastrane ili neke izdaje njegovih prvobitnih nadahnuća. No, takav postupak nikako ne može dokazati da bi drugačija primjena bila bolja – upravo stoga jer se ta primjena ne može demonstrirati. Biti u stanju saznati u kojoj mjeri neki sustav vjerno ostvaruje neku ideju, ili je pak iznevjerava, velikim je dijelom neodredivo, jer po definiciji predmeti usporedbe ne postoje. Povijesno gledano, nacizam nije ništa drugo doli ono što je bio, a komunizam nije bio ništa drugo doli ono što se stvorilo pod tim imenom u zemljama realnog socijalizma.“

(Alain de Benoist, *Komunizam i nacizam* – 25 ogleda o totalitarizmu u XX. Stoljeću (1917. – 1989.), str. 150.)

utemeljuje na premisi da ideje imaju ključnu ulogu u kolektivnoj svijesti i ljudskoj povijesti. (Sunić, 2009: 239)

Druga je tema čovjekova ukorijenjenost u kulturi, pri čemu Benoist smatra borbu svake osobite kulture protiv integracije u *američku sferu*, koja se očituje u gubitku identiteta. U tom smislu *nova desnica* vodi kulturni rat protiv amerikanizacije i američkog načina života, jer on nužno guši pojedinačne kulturne identitete i svodi ih na skup prepoznatljivih i dominantnih simbola koji moraju izražavati egalitaristički koncept kulture. Stoga, borba protiv amerikanizma označava pokušaj očuvanja osobnosti, odnosno prava na nejednakost i razlike. (Milardović, 1990: 24)

U trećoj, dominantno biološko-antropološkoj temi *nove desnice* o novom konceptu čovjeka, Benoist se primarno oslanja na Arnolda Gehlena, njemačkog filozofskog antropologa i sociologa. Gehlen u svojim djelima definira čovjeka kao otvoreno i nespecijalizirano biće, biće kulture i tehnike. Otvorenost prema svijetu predstavlja nevezanost za okolni svijet, nedostatak prirodne sposobnosti za život i lišenost životinjske adaptacije te se vezuje uz nespecijaliziranost. To znači kako su čovjekovi organi nespecijalizirani, dok su životinjski specijalizirani pa je čovjeku tako potrebna djelatna prerada okolnog svijeta, koja se naziva *kulturom*. Prema tome, jedino je čovjek od svih živih bića sposoban djelovanjem stvarati umjetnu okolinu, odnosno biti kulturnim bićem. (Milardović, 1990: 24 – 25)

Četvrta tema predstavlja povijesnost čovjeka, odnosno unutar toga razlikovanje mita i kraja povijesti. Benoist pritom prije svega misli na dva koncepta u razumijevanju povijesnosti, gdje prvi događaje u prošlosti promatra ciklički, dok ih drugi promatra pravocrtno. (Milardović, 1990: 25)

Nova desnica suštinski se želi predstaviti kao alternativa između kapitalizma i socijalizma pa tako inzistira na *trećem putu* između kapitalizma i

komunizma. Odnos prema komunizmu vrlo se jasno ogleda u studiji Alaina de Benoista *Komunizam i nacizam – 25 ogleda o totalitarizmu u XX. stoljeću (1917.-1989.)* u kojoj autor tvrdi kako komunistički totalitarizam ne predstavlja devijaciju ili otklon od komunističke ideje u teoriji, već njezino nužno praktično ostvarenje. (Benoist, 2005: 149 – 152) Pritom se kritički osvrće i na *Crnu knjigu komunizma*, zbirku rasprava bivših francuskih komunista pod vodstvom povjesničara Stephanéa Courtoisa, kojoj zamjera poštedu komunističke ideologije, iako ju generalno smatra iznimno vrijednom i pozitivnim pomakom u globalnom društvenom odnosu spram komunizma. Svoju kritiku prema komunizmu i totalitarizmu u globalu Benoist u pravilu temelji na djelima François Fureta, Alaina Besançon i Hannahe Arendt. Furet, primjerice, u svojem djelu *Prošlost jedne iluzije – ogledi o komunističkoj ideji u XX. stoljeću* kaže kako “revolucionarna obećanja u dva tabora nisu bila ista, ali dva su režima slični, gotovo istovjetni nakon nekoliko godina postojanja... Jedni su strijeljali buržuje, drugi razbijali glave radnicima, ali su i jedni i drugi izumili vladavinu samo jedne stranke i laž o jedinstvu naroda.” (Furet, 1997: 190) Besançon u svojoj studiji govori o *pamćenju i zaboravu boljševizma* te ističe kako “u najvećem broju zemalja koje su izlazile iz komunizma nije bilo govora o kažnjavanju odgovornih za ubijanje, uništavanje i gaženje vlastitih ljudi, što je komunistima omogućilo da tu i tamo ponovno preuzmu vlast.” (Besançon, 2009: 116 – 117)

Međutim, prema *Manifestu za europsku obnovu*, *novodesničari* danas kao glavnog neprijatelja vide ideologiju liberalizma, koju skupa s marksizmom zapravo drže pripadajućom istoj ideološkoj sferi, bez obzira na njihovo međusobno neprijateljstvo. Kao nasljednice prosvjetiteljske misli, *nova desnica* u njima vidi zajedničku težnju k “individualizmu, univerzalnom egalitarizmu, istovjetnom racionalizmu, primatu gospodarstva,

naglasku na emancipacijskoj vrijednosti rada, istoj vjeri u napredak i istoj ideji o kraju povijesti.“ (Sunić, 2009: 246) Nadalje, tvrdi se kako je u praksi liberalizam djelotvornije ostvario ciljeve koje dijeli s marksizmom, s naglaskom na brisanje kolektivnih identiteta i tradicionalnih kultura te razočaranost svijetom i univerzalizam sustava proizvodnje.

U pogledu pozicioniranja *nove desnice* u političkom spektru, vidljiv je otklon od tradicionalne desnice. Naime, iako i *nova desnica* i tradicionalna desnica vide narode, a ne klase kao subjekte povijesti, sve političke matrice tradicionalne desnice temeljile su svoje djelovanje na etnocentrizmu, dok se *nova desnica* zasniva na etnopluralizmu, a etnocentrizam često otvoreno i žestoko kritizira. Kod etnopluralizma, prema Benoistu, ključnu ulogu imaju “načela nacionalnog teritorijaliteta, vrijednosti kulturnog identiteta, etnokulturalnih vrijednosti pluralizma, naroda kao organske cjeline, negiranje čovjeka isključivo kao pojedinca te njegove identifikacije s narodom ili rasom.” (Milardović, 1990: 26) On je kao takav u uskoj vezi s oslobodilačkim nacionalizmom, nacionalno-revolucionarnom borbom za slobodu i protiv utjecaja strane dominacije. U takvoj borbi za nacionalni i kulturni identitet vodeću bi ulogu trebali preuzeti intelektualci, prvenstveno kroz kulturnu borbu i metapolitičko djelovanje. U konačnici, Benoist i Champetier svijet vide kao pluriverzum te zastupaju pravo na različitost, njezino održavanje i razvijanje, a istinskim bogatstvom svijeta smatraju upravo različitost njegovih kultura i naroda. (Sunić, 2009: 262 – 263)

Što se tiče ideje Europe, *nova desnica* ju doživljava kao federativnu strukturu, koja priznaje autonomiju svih svojih sastavnih dijelova te potiče suradnju svojih sastavnih regija i individualnih nacija. Međutim, “nasuprot tradiciji centralizacije koja preuzima svu moć kako bi uspostavila jednu razinu nadzora, nasuprot birokratskoj i tehnokratskoj Europi, koja se odriče suvereniteta, a ne delegira ga nekoj višoj razini, nasuprot Europi koja će biti isključivo veliko tržište ujedinjeno slobodnom trgovinom, nasuprot ‘Europi nacija’ koja je u biti puki spoj nacionalnih egoizama koji ne mogu spriječiti buduće ratove, nasuprot ‘europskoj naciji’ koja nije ništa drugo nego veća inačica jakobinske države“, *nova desnica* drži kako se Europa “mora preustrojiti od dna prema vrhu, u uskoj kontinentalnoj povezanosti s Rusijom.“ (Sunić, 2009: 274 – 275) Također, smatra kako se postojeće države moraju federalizirati iznutra, kako bi se lakše udruživale u federaciju.

U skladu s težnjom za decentralizacijom, *nova desnica* se protivi gigantizmu uprave, a zalaže za mjesne zajednice koje mogu djelotvornije pridonijeti životu dostojnu ljudskoga bića, te daje snažnu kritiku velegradova, ističući *gradove po mjeri čovjeka* kao imperativ. Tu posebno naglašava ulogu arhitekture i urbanizma, koji bi se morali

provoditi u kontekstu mjesne povijesti i posebnosti određenog prostora. Takav pogled zahtijeva oživljavanje urbanizma utemeljenog na mjesnoj zajednici, obnovu regionalnih posebnosti te razvoj sela i gradova umjerene veličine, umreženih oko regionalnih središta. (Sunić, 2009: 281 – 283)

Europska *nova desnica* određuje se i spram američke *nove desnice*, koja je utemeljena na američkoj kulturi i tradiciji. Nasuprot njoj, europska inzistira na europskim izvorima kulture te je izrazito protuamerički nastrojena, u vidu shvaćanja amerikanizma kao negativne pojave manifestirane u obliku američkog kulturnog imperijalizma, masovne kulture, industrije svijesti hollywoodske provenijencije te Miki Mause i Coca-Cole, kao simboličkih vrijednosti američkog kulturnog imperijalizma. Beonist i ostali *novodesničari* u kritici amerikanizma suprotstavljaju se američkoj neukusnoj masovnokulturnoj dominaciji i kulturnom univerzalizmu te se zalažu za pravo na kulturne razlike ukorijenjene u specifičnostima pojedinih nacionalnih kultura. (Milardović, 1990: 98)

Disperzija ideja

Inače, europska *nova desnica* relativan je uspjeh ostvarila u Francuskoj i Njemačkoj, dok je ograničen uspjeh postigla u Ujedinjenom Kraljevstvu, Belgiji, Nizozemskoj, Italiji i još nekim zapadnoeuropskim zemljama. Takva je situacija posve logična, s obzirom da je ishodište ideja europske *nove desnice* u Francuskoj, dok je u Njemačkoj vrlo jaka tradicija konzervativne revolucije na koju se *novodesničari* često pozivaju. Francuska *nova desnica* pojavila se kao intelektualni odgovor na događaje iz 1968., odnosno pojavu *novih ljevica*, ali i kao pokušaj povratka Francuskoj uloge sile u svjetskoj moći. Temeljna je organizacija francuske nove desnice GRECE, koja ima svoje ogranke u više velikih francuskih gradova te međunarodne ogranke u Belgiji, Italiji, Grčkoj i Njemačkoj. U skupini postoji posebno odjeljenje koje se bavi pitanjima obrazovanja (GENE), kroz časopis *Nouvelle Education*. GRECE izdaje dva iznimno bitna časopisa *nove desnice*, *Éléments* i *Nouvelle École*, dok svakog ljeta organizira svojevrstu ljetnu školu. Časopis *Éléments* ima komunikacijsku kontakt ulogu, a *Nouvelle École* bavi se jezikoslovljem, antropologijom, demografijom, razvojem, biologijskim aspektom rasa, arheologijom, logičkim empirizmom, poviješću ekonomskih doktrina itd. Od novina, bitno je spomenuti *Le Figaro Magazine*. (Milardović, 1990: 35 - 37)

Njemačka *nova desnica* iskristalizirala se kroz nekoliko omladinskih skupina koje su djelovale prvenstveno u Hamburgu i Zapadnom Berlinu, tijekom 60-ih godina 20. st. Jedna od njih bila je i berlinska *Junges Forum*, koja i dan-danas tiska istoimeni časopis, dok je druga intelektualna skupina bila ona hamburška, koja se okupljala oko časopisa

Fragmente. Međutim, od 70-ih godina do danas isprofilirala se i vodeću je ulogu preuzela skupina okupljena oko Thule seminara iz Tübingena, Društva za biologijsku antropologiju, eugeniku i ispitivanje iz Hamburga, časopisa *Neue Anthropologie*, *Criticon* i *Nation Europa*. Tu se kao ključna figura ponajviše istaknuo Armin Mohler, predvodnik časopisa *Criticon* i njegov stalni suradnik od utemeljenja 1971. Dakle, iako rodom iz Švicarske, Mohler se prometnuo u vodeću osobu njemačke *nove desnice*, a crtice iz njegove biografije pokazuju kontinuitet s tradicijom *konzervativne revolucije*, budući da je bio blizak suradnik Ernsta Jüngerera, a više je godina bio izvjestitelj iz Francuske. Ipak, Mohler svojim javnim djelovanjem krši jedan od temeljnih postulata *nove desnice*, budući da u jednom razdoblju izražava otvorenu i jasnu podršku Franzu Josefu Straussu i njegovom CSU-u, dok se kasnije distancira od njih. Osim toga, važno je istaknuti bitan razlikovni čimbenik između Mohlera i njemačke *nove desnice* u odnosu na francusku *novu desnicu*, a to je prihvaćanje kršćanske tradicije. (Milardović, 1990: 40 - 42)

Što se tiče ostalih europskih država, valja istaknuti djelovanje Michaela Walkera i časopisa *The Scorpion* u Velikoj Britaniji, za kojeg Benoist u intervjuu u *The Occidental Quarterly*u ipak tvrdi kako ne pripada u potpunosti pokretu *nove desnice*, iako ga simpatizira. (*The Occidental Quarterly*, 2005: 11) Ideje *nove desnice* našle su plodno tlo i u dijelu hrvatske političke emigracije za vrijeme SFRJ pa je tako, primjerice, Mladen Schwartz 70-ih godina objavljivao tekstove u *Criticonu*, iako su ideje koje danas zastupa daleko bliže nekakvom obliku neofašizma, negoli *nove desnice*. Danas se vodećim nositeljem ideja *nove desnice* među Hrvatima smatra Tomislav Sunić, koji je često surađivao s Benoistom, a svoje je tekstove objavljivao u mnogim poznatim hrvatskim i svjetskim publikacijama, počevši od *Hrvatske revije* 80-ih pa do *The Wall Street Journala*, *Le Monde* i *Chronicles* a.

Tomislav Sunić

Zaključna razmatranja

Sve u svemu, *novu desnicu* na političkom, kulturnom, intelektualnom i filozofskom planu valja promatrati kao fenomen u okviru konteksta u kojem se javlja. Nezaobilazno je pritom objašnjenje njegove pojave kao reakcije na svojevrsnu kulturnu hegemoniju *novih ljevicu* u Europi, koja se u praksi manifestirala u pokretima 1968. *Nova desnica* kao politička filozofija svakako predstavlja prekretnicu na političkoj, odnosno kulturnoj i intelektualnoj sceni, budući da ne želi biti izravnim dionikom političkih stranačkih kretanja, utoliko što kao put za ostvarenje vlastitih ideja vidi metapolitičko djelovanje, koje uvjetno možemo nazvati *desnim gramscizmom*, prema teoriji Antonija Gramscija. Dakle, sredstvo za ostvarenje ciljeva *nove desnice* nije neki oblik revolucije, već evolutivni proces. Također, *nova desnica* kao idejno-svjetonazorska struktura utemeljila je jedinstven odmak spram ideologija obaju totalitarizama 20. st. Osim toga, kao bitnu novost na dijelu političkog spektra u koji kritičari najčešće smještaju *novu desnicu*, valja istaknuti ideju neopaganizma, odnosno povratka pretkršćanskoj tradiciji Europe. Ipak, *novodesničari* u svojim programskim tekstovima i člancima ne nude neki utemeljen i djelotvoran način kojim bi ostvarili taj reverzibilni proces, koji bi predstavljao presedan u ljudskoj povijesti, a i oko same ideje neopaganizma među nositeljima ideja *nove desnice* postoje mimoilaženja. Prema tome, nije posve jasno na koji bi način danas ili u budućnosti *repaganizirali* Europu i njezine narode, kada je ista kao kulturno-civilizacijska odrednica praktički utemeljena na kršćanskim temeljima. Naposljetku treba reći kako ideje europske *nove desnice*, sudeći po *Manifestu za europsku obnovu* i sve razgranatijoj mreži intelektualnih skupina i pojedinaca po raznim europskim zemljama, nisu iscrpljene, već su i dalje suvremene te predstavljaju i u budućnosti realnu kulturnu i intelektualnu snagu s kojom valja računati.

* * *

LITERATURA

1. Benoist, Alain de, 2005. *Komunizam i nacizam – 25 oglada o totalitarizmu u XX. stoljeću (1917.-1989.)*, Hasanbegović, Zagreb.
2. Besançon, Alain, 2009. *Stoljeće zla – o komunizmu, nacizmu i jedinstvenosti Šoaha*, Dom i svijet, Zagreb.
3. Furet, François, 1997. *Prošlost jedne iluzije – ogleđi o komunističkoj ideji u XX. stoljeću*, Politička kultura, Zagreb.
4. Milardović, Anđelko, 1990. *Nova desnica*, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb.
5. Sunić, Tomislav, 2009. *Europska nova desnica – korijeni, ideje, mislioci*, Hasanbegović, Zagreb.
6. Teodori, Massimo, 1979. *Historijat novih ljevicu u Evropi (1956-1978)*, Globus, Zagreb.
7. *The Occidental Quarterly*, Fall 2005, Vol. 5, No. 3